

Bogen „Redningsmænd“ fra Bo Lidegaard - Bemærkninger

- Kapitel 1: Under *Sømandspræsterne* savner Hiltgunt Zassenhaus. Tyske kvinden der som tolk fra fængselsvæsnet tog siden af præsterne og i høj grad bidrog i hjælp til skandinaviske fangerne. Det var norske sømandspræsten Finn M. Huseby som begyndte hjælpearbejdet men blev tvunget at gå i 1942. Derefter kom sømandspræsten Arne Berge og hjælpepræsten Conrad Vogt-Svendsen til Hamburg og fortsatte hjælpearbejdet. Ikke som Lidegaard skriver i 1941. Det bør også fremhæves at præsternes arbejdsområde var begrænset til tugthusene og fængsler. Præsterne havde ingen adgang til koncentrationslejrene.
- Kapitel 8: *Kravet om, at Svensk Røde Kors påtog sig opgaven med at transportere de pågældende fanger fra Neuengamme til Bergen-Belsen ved Braunschweig og Stöcken ved Hannover*. Kommentar: De blev ikke flyttet til Bergen-Belsen men kom stordels til Watenstedt nær Salzgitter. Lidegaard: *Arnoldsen var den første uden for den nazistiske inderkreds, der fik adgang til kvindelejren Ravensbrück*. Kommentar: Selvom det ikke var første sygetransport fra Ravensbrück var Arnoldsen nok den første fra redningsaktionen som fik se sygebarakken inden i. Men han var ikke den første som kom ind i lejren. Schweizeren fra ICRC som forberede transporten for de 300 kvinder fra Ravensbrück som kørte den. 5. april 1945 (ikke den 10.) til Schweiz kom ind i lejren tre uger tidligere.
- Kapitel 11: Under titlen *Nye muligheder* beskriver Lidegaard hvordan evakueringen af Ravensbrück tog fart og prioriteringen af nationaliteter kom til. Lidegaard ser evakueringen af Ravensbrück og prioriteringen af hvem som skulle frigives i sammenhæng med forudgående forhandlinger. I virkeligheden blev prioriteringen bestemt af transportkapaciteten og krigssituationen. Himmler gav efter tidligt på morgenen den 21. april 1945. Med hensyn til *Hundrede busser stod klar på den schweiziske side af grænsen, men den endelige tilladelse til at indlede transporten udeblev, og denne blev dag for dag mere vanskelig at gennemføre*. Det drejer sig ikke om tilladelse. Den 9. april 1945 gav sig en ICRC kolon for andre gangen på vej fra Schweitz til Ravensbrück med 12 lastbiler men kom ikke igennem og vendte tilbage. Derefter koncentrerede ICRC sig på fangerne i lejerne i syd Tyskland og Østrig. Lidegaard fortsætter: *Evakuering ad søvejen til Sverige blev overvejet, men opgivet på grund af den store risiko forbundet med søtransport*. De var først og fremmest ICRC som overvejede at bringe fangerne fra Ravensbrück med skib til Frankrig og Sverige. Det blev ikke af fordi begivenhederne udviklede sig så hurtig. ICRC så store fare ved vej- end ved skibstransport. De havde dårlige erfaringen med første transporten med lastbiler fra Ravensbrück till Schweitz. ICRC modtog et tilbud fra svenske skibsredere. Det drejede sig stort set om de skibe som en måned senere som "de Hvide skibe" sejlede tusinde forhenværende fanger fra Bergen-Belsen til Sverige og det var ikke så meget mindre ufarlig. De skibe som sejlede mellem Lübeck og Sverige inden krigen tog slut blev eskorteret af tyske ministrygere. Lidegaard: *Fokus på franske og belgiske kvinder fremgår også af, at den svenske gesandt i København den 22. april informerede det danske udenrigsministerium om, at Sverige ville modtage 1.000 overvejende franske og belgiske kvinder samt yderligere 5.000 kvinder af de samme nationaliteter. Det besynderlige i denne angivelse kunne dog pege på en misforståelse undervejs, så de 5.000 hentyder til netop andre nationaliteter. Hvordan det end hænger sammen, var tilladelsen som nævnt af tyskerne givet ikke af humanitære, men af politiske grunde*. Kommentar: Allerede den 10. april bad ICRC Berlin hovedkontoret i Geneve om lastbiler og pakker til Ravensbrück. Planen var at transportere kvinderne med lastbiler fra Ravensbrück til Lübeck og med hospitalsskib fra Lübeck til Frankrig og Sverige. ICRC Berlin påstod at Tyskerne var indforstået. Den 17. april fik Geneve besked fra ICRC Stockholm, at Tyskland tillader evakueringen af syge, kvinder, barn og ældre fra Frankrig og Belgien. Den 18. april følger en telegram fra ICRC Stockholm(?) till ICRC Geneve(?) at Sverige "velkommer" 15.000 kvinder. I beskeden nævnes ingen nationalitet. Fokus på franske og belgiske kvinder kom fra tyskerne. Prioriteringen skiftede i løbet af redningsaktionen. Til sidst blev det bestemt af transportkapacitet.
- Kapitel 12: *den 20. april, afgang en stor kolonne allerede næste dag med 23 danske ambulancer under ledelse af kaptajn Hans Arnoldsson*. Kommentar: Arnoldsson kørte med 15 ambulancer den 22. april

fra Friedrichsruh til Ravensbrück. Lidegaard om Ravensbrück: *En del blev sendt videre til dødslejrene, men 92.000 omkom i lejren, svarende til en dødsrate på 70 procent; det højeste for nogen koncentrationslejr, der ikke var en decideret dødslejr.* Kommentar: Ingen ved nøjagtig hvor mange omkom i Ravensbrück. Ravensbrück var stordels gennemgangslejr. Et stort antal kvinder som var i Ravensbrück døde i andre lejre. De sidste gisninger giver ca. 30.000, dvs. en døds rate på 23 %. Døds rate i Neuengamme var ca. 40 %. Døds rate mellem de forskellige nationer i Ravensbrück var ret forskellig. Den forholdsvis lave døds rate i Ravensbrück forklarer jeg med høje andelen af polske fanger. Polske fanger klarede forholdene i Ravensbrück bedre end vest europæiske fanger. Lidegaard: *De fleste af dem, der var blevet sendt ud på den sidste desperate march, blev fundet døde langs vejene og i skovene.* Kommentar: Man ved ikke hvor mange omkom som gik på march men de fleste overlevede. Vægterne fløj kort efter kvinderne forlod Ravensbrück. Internationale Røde Korset kørte omkring med madpakker og ca. tre dage senere mødte de allerede enten Amerikanerne eller russiske tropper. Lidegaard: *Vi ankom klokken ca. 03.00 den 25. april til den svenske kirke.* Kommentar: B. Nielsen datum angivelser skal korrigeres til en dag senere. Angrebene ved Schwerin og Wismar var den 25. april og ved Plön den 26. april. Lidegaard: *Da var knap 2.900 kvinder fra Ravensbrück hentet ad landevejen på de fem dage mellem 22. og 26. april, ifølge Bernadottes foreløbige opgørelse 946 polakker, 254 franskmænd, 51 belgiere, 15 hollændere og 1.607 jødiske kvinder af forskellig nationalitet.* Kommentar: Sidste tal giver i alt 3059 som sammensættes af 1680 polakker, 727 franskmænd, 281 belgiere, 241 hollændere, 79 luxemburgere og 51 øvrige. Det kan ikke siges hvor mange af dem var jødisk. At bedømme efter navn og hjemsted, maximal 1000. Lidegaard: *Den 28. april foretog Ankarcrona en hasarderet ekspedition med en kolonne fra Internationalt Røde Kors, som nåede lejren i Neubrandenburg, netop som den blev indtaget af sovjetiske styrker. Det tog nogle dage for Ankarcrona at komme af sted igen, men på vejen hjem lykkedes det kolonnen at samle omkring 200 kvinder op, der var sendt på dødsmarsch fra lejren.* Kommentar: Kolonnen var den 29. april kl. 9:00 tilbage i Lübeck. Med eller uden Ankarcrona. Det findes ikke meget om turen til Neubrandenburg. Det ser ud til at Neubrandenburg lejren var forladt men at ca. 30 kvinder fandtes i sygebarakken. Tallet 200 findes ikke bekræftet men jeg går ud fra at man læssede flere kvinder op fra vejen som var på vej til fods ud af lejren. De måske 200 sejlede den 30. april fra Lübeck til Trelleborg. Lidegaard: *Arnoldsson så med det samme den mulighed, der lå i, at de to svenske forsyningskibe Magdalena og Lillie Matthiessen også lå i Lübeck efter at have losset de sidste hjælpepakker.* Kommentar: De svenske skibe sejlede i charter for ICRC, var altså ikke del af aktionen Bernadotte. Lidegaard: *I stedet aftalte han med tyskerne at overflytte 250 fanger fra fartøjet Athen og indvilgede samtidig i at overtage ansvaret for en gruppe svært syge fanger, der var i et andet fartøj noget derfra.* Kommentar. Det var ikke Athen men fartøjet **Thielbek** (fejlen kommer fra Arnoldsson) og Heger kørte ikke til et skib men til en lade i Sarau. I Sarau fandtes fanger som skulle ombord på skibene i Lübeck bugten. Lidegaard: *Mandag den 30. april var de to svenske både klar til at afgå mod Malmö.* Kommentar: De sejlede til **Trelleborg**. Lidegaard: *Den svenske Røde Kors-sygeplejerske, søster Margareta, der havde siddet ved siden af Hallqvist, da deres bus blev angrebet, og som var blevet hos den hårdt sårede* Kommentar: Søster Margarete sad hverken ved siden af Hallquist eller blev såret. Hun var del af Löthmans Kolonne som befandt sig ved Lübeck da Hallquists bil blev angrebet ved Schwerin. Hun kørte med Arnoldsson fra Lübeck til Schwerin for at yde første hjælpen og blev tilbage i Schwerin for at pleje Hallquist. Kvinden som ved angrebet sad mellem Hallquist og Ringman kom fra Ravensbrück og døde.

- Kapitel 13: *at organisere et godstog med kvindelige fanger, der var opsamlet omkring Hamburg. Det drejede sig om 960 jødiske kvinder, 790 polske kvinder og 250 franske.* Kommentar: Ifølge de sidste oplysninger var der 1092 polske, 911 ungarske, 418 hollandske, 259 franske, 97 tjekkiske, 58 belgiske og 75 kvinder øvrige nationaliteter. Tilsammen 2910 kvinder. Det fleste må ha været jødiske. De hollandske var næsten alle jødiske.

Bogen „Redningsmænd“ fra Bo Lidegaard - Bemærkninger

- Kapitel 14: *Hvad dr. Arnoldsson ikke fortæller i sin bog, er, at han i 1945 var nygift, og at hans tre børn fødes 1943, 1945 og 1947 midt i faderens intense humanitære arbejde i Tyskland og Østrig.* Kommentar. Arnoldsson gifte sig **1942** med (danske?) Beth Arboe Aslaug Andersen. Under *Dem der kom til Sverige* regner Lidegaard ud, med tabellen fra Klas Åmark, hvor mange der kom til Sverige med De Hvide Busser i foråret 1945. Jeg kan bare svare for kvinderne fra Ravensbrück og fra Hamburg. De kom til Sverige mellem 26. april og 5. maj 1945. (De 100 norske og danske kvinder som forlod Ravensbrück den. 8. april 1945 har jeg ikke indregnet). Lidegaard forklarer ikke i bogen hvad *De Hvide Busser* indbefatter. Fra bogen at dømme mener Lidegaard redningsaktionen som ender med toget med kvinderne fra Hamburg. Det synes at stemme med tallene fra Åmarks tabel med undtagelse fra Balterne. De 288 Balter som Åmark angiver kom ikke fra koncentrationslejre. Det var Estlænder som skulle fly for Russerne til Sverige i september 1944 men ikke fik plads på skibene eller blev hindret af Tyskerne. De flyede i stedet til Tyskland og fik udrejse til Sverige i begyndelse af april 1945. De burde derfor snarere regnes til de 1300 Svensk-Tysker som Lidegaard påpeger at ikke har været fanger i Tyskland. Fra de 10.252 kvinder som jeg beregnede som kommet i ovennævnte tidsrum til Malmø og Trelleborg kørte 1734 fra Ravensbrück til Danmark i svenske hvide busser.
- Margrethe Rasmussen: I kapitler 11, 12 og 13 citeres begivenheder som skulle stamme fra Margrethe Rasmussen. Begivenheder er sikkert rigtig men de syns ikke at finde i hendes dagbog.